

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2023: 52-53; 99–108 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2023.52-53.11727>

УДК [070:82-92]:[355.01:616-001/-009]

СЕНСИТИВНЕ ІНТЕРВ'Ю: ПЕРЕЖИВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ТРАВМИ ВІЙНИ

Парасковія Дворянин

Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: Paraskoviya.Dvoryanyn@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7858-3563>

У статті проаналізовано процес підготовки та особливості проведення інтерв'ю з особами, що пережили травматичний досвід в умовах війни. Подано порівняльний аналіз жанрів класичного інтерв'ю та сенситивного інтерв'ю, що дає змогу журналістам-практикам дотриматись усіх вимог збереження балансу у триаді журналіст-гість-аудиторія. Розкрито суть нових термінів, які в Україні почали використовувати під час повномасштабної війни, – «журналістика травми» та «колективна травма». Наголошено на спроможності суспільства переживати та осмислювати колективну травму через історії окремих людей, розказані у сенситивних інтерв'ю.

Ключові слова: інтерв'ю; емпатія; колективна травма; чутливий контент; стандарти журналістської творчості; воєнна журналістика.

Постановка проблеми

Чутливий контент є визначальним в час війни, адже через людські історії та особисті свідчення світ отримує уявлення про її жахіття, так можна відчутти повноту цього трагічного етапу в історії країни. Війна Росії проти України суттєво змінила умови роботи журналістів, адже через потребу висвітлювати трагічні події – убивства, зґвалтування, обстріли, руйнування – представники ЗМІ змушені вивчати нові правила комунікації. Сенситивні інтерв'ю потребують ретельнішої підготовки, часто навіть заперечуючи вже усталені правила, якими редакції послуговувались роками. Повторне проживання травми і сильних емоцій під час таких інтерв'ю можуть допомогти суспільству сформувати новий досвід переживань, якщо інтерв'ю проведено належно, або ретравматизувати, якщо журналіст знехтував важливими правилами. Цей унікальний для світової журналістики досвід українські інтерв'юери здобувають щодня, що й робить наукове дослідження актуальним і необхідним.

Мета дослідження полягає у вивченні та детальному аналізі досвіду українських та закордонних журналістів щодо сенситивного інтерв'ю, розуміння та формування чутливого контенту, напрацювання правил його поширення у медіа. Щоб досягти поставленої мети, визначено такі завдання: теоретично обґрунтувати термін «сенситивне інтерв'ю» та його особливості; виокремити основні принципи підго-

товки та проведення сенситивного інтерв'ю; проаналізувати виклики та загрози, які постають перед українськими журналістами у процесі роботи над сенситивним інтерв'ю; обґрунтувати потребу чутливого контенту в формуванні колективного досвіду суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню інтерв'ю як жанру, і як методу в журналістиці присвятили чимало праць українські вчені, а саме: І. Михайлин, В. Лизанчук, В. Гоян, З. Дмитровський та інші. Однак про сенситивне інтерв'ю та його особливості, які впливають з детального аналізу процесу брендингу, подальших перспектив його застосування в контексті розвитку медійних ресурсів, усе ще мало досліджень. Незважаючи на значний науковий доробок українських учених, фрагментарність теоретичних і практичних питань зумовлює потребу продовжити комплексне дослідження розвитку брендингу в журналістиці.

Методологічна основа дослідження.

У науковому дослідженні теоретико-методологічною основою є напрацьовані українських і зарубіжних учених щодо термінології, особливостей та сенситивності інтерв'ю в журналістиці. Для реалізації поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: семантичного аналізу – для визначення сутності понять «сенситивне інтерв'ю», «чутливий контент»; історичний метод наукового дослідження (історія розвитку жанру); аналітичний метод (для аналізу матеріалів); методи абстрактно-логічний, синтезу, індукції й дедукції.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інтерв'ю як базовий метод та як жанр журналістської діяльності динамічно змінюється. Суспільні процеси та технологічні інновації спричиняють потребу переглянути усталені дефініції та трактування.

Під час війни роль медіа зростає, адже вони формують реакцію суспільства на пережите. З початком повномасштабної війни українські медіа чимраз частіше почали використовувати термін «журналістика травми». Так вважає Френк Гохберг, засновник The Dart Center for Journalism and Trauma. Зображення думок, поведінки та почуттів людей допомагає засвоїти ситуацію та формує рамки боротьби¹. Дженніфер Ейкер, соціальна психологиня та професорка Stanford Graduate School of Business, дослідила: людська історія запам'ятовується у 22 рази краще, ніж сухі факти².

У журналістиці травми інтерв'ю є нагодою для героя проговорити цю травму, інтерв'ююваний не просто перераховує факти, а разом з журналістом осмислює свій досвід і свідчить про нього. Комісія правди і примирення (TRC) та Інститут досліджень миру на Близькому Сході (PRIME) навіть запропонували теорію зцілення нарративом, яка формується через символи та образи історій реальних людей та яку осмислює суспільство.

Щодо трансляції чутливого контенту, то за рік війни спостерігається прогнозована втома від емпатії до таких історій. Як зазначає Ольга Тишук, директорка департаменту інтернет-проектів Starlight News медіагрупи Starlight Media, не варто забувати, що це той тип контенту, який може шокувати, описувати події делікатного

1 Расулова, О. (2021), «Чужі і спільні травми» • MediaLab Online [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/chuzhi-i-spilni/> [Дата звернення 18 січня 2023].

2 Там само.

характеру, містити неприйнятні описи для дітей, описувати приниження, небезпечні дії, а такі теми вважаються непридатними для монетизації³. Тому на платформі YouTube такі інтерв'ю не завжди отримують масове поширення.

Водночас, глобальні події у долях людей допомагають проговорювати колективну травму, якою завжди є війна. Авторка циклу статей про Голодомор⁴ на Ukrainer Валерія Діденко вважає, що «колективна травма – це складна річ для суспільства, яка впливає на те, як ми виховуємо своїх дітей, як ми поведимося самі, які норми і традиції, які звички з'являються у спілкуванні. Чому потрібно писати про це? Щоб дати людям можливість переосмислити, пережити травму і пропрацювати її. Якщо говорити на прикладі нашої війни, то ми як журналісти не можемо її оминати. Кількість історій не може фізично допомогти солдатам, але вона може допомогти створити суспільство, в яке вони повернуться і не будуть відчувати себе чужими»⁵.

Інститут міжнародної журналістики імені Еріха Броста при Дортмундському технічному університеті розробив інструкції щодо інтерв'ю з людьми, які пережили травму. З-поміж важливих аспектів є й той, що для сенситивних розмов потрібно достатньо часу. Адже травматичний досвід дуже інтенсивний і особистий. Імовірно, з часом людина, яку інтерв'юють, розкриє аспекти, про які журналісти навіть не стали б запитувати. Різними можуть бути і реакції на слова та запитання журналіста, на його міміку і жести. Тригерами є деталі, стресові спогади призводять до травматичної емоційної реакції. Можливо, інтерв'ю доведеться зупиняти і давати людині оговтатися, зібратися. Тому достатній час є важливим компонентом у такій роботі для журналіста-інтерв'юера.

Іноземні практики, шукаючи найточніших визначень інтерв'ю як жанру, наголошують на майстерності складати матеріал зі слів оповідача, оформлюючи його так, щоб аудиторія чітко розуміла кожне слово. «Бі-Бі-Сі» визначає три різновиди інтерв'ю: викривальне, яке розслідує тему; інформаційне, що дає аудиторії загальну картину ситуації; емоційне – має на меті розкрити душевний стан співрозмовника. Щоправда, у настановах для своїх стажерів редакція застерігає: «щоб зменшити захисну реакцію людини до того рівня, коли вона стає вразливою, але відчуває себе достатньо захищеною, інтерв'юер має поєднувати в собі проникливість психіатра і співчуття священника на сповіді». І як базовий компонент поведінки пропонує журналістові універсальний рецепт – «дотримуйтесь правила: коли проникли в чийсь душу, ступайте обережно і йдіть лише туди, куди вам дозволено йти»⁶.

В інформаційному інтерв'ю цілком прийнятно наполягати на тому, щоб гість відповів на певні питання, як прийнятною є спроба уникнути певних запитань. Натомість сенситивне інтерв'ю – саме той простір, де кореспондент змушений іти на

³ Шестакова, Ю. (2022), «YouTube під час війни: що змінилося» – Академія викладачів журналістики [онлайн]. *Академія викладачів журналістики*. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/youtube-pid-chas-viyny-shcho-zminylosia/> [Дата звернення 17 січня 2023].

⁴ Ukrainer. «Голодомор» [онлайн], (без дати). *Ukrainer*. [Дата звернення 17 січня 2023]. URL: <https://ukrainer.net/thread/holodomor/>

⁵ Седих, А. (2020), «Як розповідати про трагічні історичні події». *MediaLab Online* [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/pro-istorychni-podii/> [Дата звернення 18 січня 2023].

⁶ Бойд, Е. (2007), «Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин», переклад з англ. О. Колот, Київська типографія, Київ, с.117, с.125-126.

зустріч спірозмовнику. **«Жоден текст, сюжет чи подкаст не вартий того, щоби образити або змусити відповідати на небажане питання людину із вразливої групи.** Однак пам'ятаємо: почуте може вас приголомшити. І ви можете бути до цього неготовими», – ділиться своїм досвідом журналістка, яка в Ужгороді **інтерв'ювала жінок у рамках проєкту «Women's Talks»⁷.**

Часто в інструкціях для початківців-журналістів радять уникати запитань, які передбачають монолог. Для чутливого контенту монолог є прийнятним, адже більше нагадує сповідь, формує простір довіри, де героя не перебиватимуть, а терпляче слухатимуть про пережите, яке, можливо, вперше вдалося оформити в слова.

Тут необхідною є попередня бесіда, щоб встановити контакт і наперед окреслити червоні лінії розмови. Люди, котрих журналіст інтерв'ює, здебільшого не є фахівцями зі сфери медіа, тому заздалегідь треба попередити про формат розмови – прямий ефір чи запис, які матеріали будуть використані (відеоряд, фотокадри), записану розмову можуть транслювати кілька разів. Людей також варто сповістити про свої наміри щодо отриманих матеріалів.

Журналіст мусить бути готовим до категоричної відмови від інтерв'ю, або до прохання не подавати до ефіру вже записане інтерв'ю.

Якщо телевізійні та радіостанції, обмежені форматом і хронометражем, подають інтерв'ю з висвітленням чотирьох-п'яти питань, то у чутливому контенті не можна запланувати певної кількості питань. У традиційному інтерв'ю журналіст зосереджуватиметься на питаннях «що?», «як?», «чому?», натомість – у сенситивному – це може ретравматизувати героя розмови, повертати його до пережитої травми, спровокувати у нього почуття провини. Сенситивне інтерв'ю непередбачуване, зворушлива історія може бути обрамлена одним чи кількома запитаннями, або ж журналісту доведеться їх ставити значно більше, якщо гість не матиме охоти розкриватись.

Розуміючи, що матимемо справу з чутливим контентом, наполягати на інтерв'ю чи ні? «З погляду етики втручатися в особисте життя можна лише, коли зрозуміле бажання людини лишитися на самоті суперечить законному інтересу громадськості»⁸. У час війни, на нашу думку, це правило є надто спрощеним і не може бути застосоване для всіх випадків.

Ніна Йельмгрен зі Шведського фонду підтримки журналістів має 5-річний досвід роботи під час збройного конфлікту в Афганістані. Під час майстер-класу для українських журналістів про виклики на війні вона наполягала на тому, що «не можна інтерв'ювати людей, які перебувають у стані шоку». Журналістка пригадує і свій досвід сприйняття війни в Україні: «Я дивилася сюжет CNN про вивезення людей з Маріуполя. Журналісти знімали автобуси з людьми, які від'їжджали з міста. Вони знімали людей дуже близько через вікна автобуса, їх обличчя було видно. Ці люди не мали вибору. Ми повинні поважати людей, у яких немає вибору, коли камеру скеровано на їхні обличчя»⁹.

⁷ Беца, О., (2021), «Тримай хустинку» [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/trymaj-khustynku/> [Дата звернення 18 січня 2023].

⁸ Бойд, Е., (2007), *«Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин»*, переклад з англ. О. Колот, Київська типографія, Київ, с.130.

⁹ Мороз, М. (2022), «Якщо журналісти не зроблять свою роботу на війні, історію писатимуть злочинці – військова журналістка Ніна Йельмгрен» – Академія викладачів журналістики [онлайн]. *Академія викладачів журналістики*. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/>

Люди, що пережили травму, можуть бути ворожо налаштовані. Журналісти розповідали, що у звільнених містах місцеві мешканці по-різному реагували на бажання взяти коментар чи сфотографувати. Комуś хотілося виговоритись, а у когось після пережитого об'єктив не викликає бажання говорити або провокує агресію¹⁰.

Як спонукати людину з травматичним досвідом говорити відверто, довіряти журналісту, вербалізувати свої переживання? Як домовлятися про таке інтерв'ю кореспондентові, що, як більшість українських журналістів, не мав досвіду розмов з такими людьми. З широкого спектру вербальних засобів – улесливі слова, жарти, співчутливі фрази, серйозні розмови – не спрогнозувати, що спрацює і чи спрацює взагалі.

Журналістикознавці радять, якщо вже відбувся перший контакт і вам дали можливість хоча б зайти на територію, залишитись там якнайдовше, навіть якщо герой матеріалу відмовляється говорити на камеру чи диктофон. Не поспішайте витягати записник чи пристрої для запису, бо їх наявність може відштовхнути людей і доведеться процес переконування починати спочатку.

Для сенситивного інтерв'ю важливим є рішення де і як говорити з людьми, що пережили травму. Розмова віч-на-віч з журналістом здаватиметься такою ж безпечною, як і бесіда в кабінеті психолога. Варто вибрати найбезпечніше місце, яке не нагадуватиме про пережите, підлаштуватися під співрозмовника, під його вибір, якщо у журналіста буде така можливість і час. Бо за умови прямих увімкнень з місця події, зі щойно деокупованого українськими військами міста, у знімальної групи такого часу не буде.

Варто пояснювати людям, чому їхній досвід пережитої травми важливий. Це зменшить ризик ретравматизації героя та дасть змогу журналістові сприймати співрозмовника не як жертву, а як експерта, який, до прикладу, пройшов полон, вижив, повернувся і готовий розповісти про свій досвід виживання іншим. Не варто героїзувати людину або ж навпаки – знецінювати чи применшувати її досвід.

У чутливому інтерв'ю очікування журналіста можуть не справдитися. Якщо у бесіді з посадовцями та політиками кореспондент розуміє, яка інформація йому потрібна і він її отримує, то з чутливим контентом такої певності не може бути. Загальними правилами – знайти якомога більше інформації до інтерв'ю, ставити прості запитання, не боятися банальних та простих запитань, відтворювати хронологію подій, перевіряти прізвища та імена – варто скористатися, проте пам'ятати про психологічні передумови героя та бекграунд його історії¹¹.

У сенситивних інтерв'ю журналіст може не соромитися своє непоінформованості, бо часто йтиметься про факти, які герой озвучує вперше.

Композиція сенситивного інтерв'ю теж може не відповідати усталеним форматам. Не виключено, що зав'язка-кульмінація-розв'язка не будуть означені, як зазвичай у журналістських матеріалах та літературних текстах. Не завжди вдаватиметься енергійно завершити сенситивне інтерв'ю, як цього вимагає стилістика інформацій-

[yakshcho-zhurnalisty-ne-zrobliat-svoiu-robotu-na-viyni-istorii-pysatymut-zlochynsi-viyskova-zhurnalistka-nina-yelmhren/](https://www.yakshcho-zhurnalisty-ne-zrobliat-svoiu-robotu-na-viyni-istorii-pysatymut-zlochynsi-viyskova-zhurnalistka-nina-yelmhren/) [Дата звернення 18 січня 2023].

¹⁰ Голуб, М. (2022), «Журналісти на війні: нові виклики» • MediaLab Online [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/vijna-novi-vyklyky/> [Дата звернення 18 січня 2023].

¹¹ Рендол, Д. (2007), «Універсальний журналіст», перекл. з англ. Марина Марченко. Київська типографія, Київ, с. 48-51.

ного чи викривального інтерв'ю. Цілком можливо, що у такому випадку глядач чи слухач матиме відчуття незавершеності, переважатиме ефект трьох крапок, коли аудиторія буде змушена додумати багато фактів з розказаної історії або ще якийсь час прожити її знову і знову.

Сенситивне інтерв'ю – це той різновид інтерв'ю, коли все має значення – психологічний стан самого журналіста, його схильність до емпатії, тривкий зоровий контакт, який часто має заспокійливий ефект, вміння усунути бар'єри.

Чутливий контент впливає не лише на того, хто говорить, але й на того, хто слухає. Для українських журналістів нова реальність почалася 2014 року, з повномасштабним вторгненням Росії ця реальність масштабувалася. Воєнний репортер Стас Козлюк, який має досвід роботи у зоні бойових дій, каже, що до війни неможливо бути готовим, тому кожен реагує по-різному: «Відрядження може минути так, що ти будеш бачити лише розбиті будинки. А можна потрапити під обстріл. Ти можеш натрапити на масові поховання (як це було під Києвом) чи на гори вбитих цивільних, які лежать просто неба». Репортер застерігає колег – зараз без досвіду краще не їхати до лінії фронту.

Журналістка ІА «Волинські новини» Вікторія Семенюк наприкінці квітня їздила в Бучу. «До поїздки у Бучу я готувалась ретельно, але до запаху тіл, що розкладаються, важко було звикнути. Я знала, що цей запах є, але не усвідомлювала, що три дні після приїзду я не зможу його з себе змити», – каже Вікторія. Також її вразила робота деяких іноземних журналістів біля моргу. Зокрема, їхня нетактовність у спілкуванні з родичами загиблих, що травмувала їх ще більше¹².

Тобто, готуючись до інтерв'ю, неможливо підготуватись до того, що журналіст почує чи побачить. Після трагедії у США, що трапилася 11 вересня 2001 року, Аль Томпкінс з Інституту медіадосліджень написав, що симптоми травматичного стресу у журналістів надзвичайно схожі на симптоми поліцейських та пожежників, які працюють безпосередньо після трагедії, але журналісти, як правило, отримують незначну підтримку після того, як подають свої історії.

Трикутник інтерв'ю: журналіст-гість-аудиторія є ілюстрацією того, що йдеться не лише про стан журналіста і гостя, який ділиться своїм травматичним досвідом, але й про готовність аудиторії до чутливого контенту. У часі війни в українській журналістиці все частіше почали вживати термін «втома від емпатії». Її схильні відчувати люди, які тривалий час перебувають у стресовій ситуації, спочатку переживають шок, далі агресію та злість і, зрештою, приймають ситуацію як належну. Подаючи до ефіру такий контент, варто усвідомлювати те, в якому стані зараз перебуває аудиторія. Дезінформія – це явище, коли хвороба поширюється серед людей не тому, що вони контактували одне з одним, а тому, що начиталися в інтернеті неправди, змінили свою поведінку і стали більш вразливими до хвороби (наприклад, не вакцинувалися). Так само схожими на епідемії бувають і самогубства: іноді люди вирішують покласти край життю після того, як прочитають про суїцид у ЗМІ.

У 1970-х соціолог Девід Філліпс описав, що люди схильні завдавати собі шкоди не тільки через генетичні розлади, а й тому, що копіюють проголошені кимось ідеї. На честь гетівського героя цей ефект назвали ефектом Вертера. Повідомлення у

¹² Голуб, М. (2022), «Журналісти на війні: нові виклики» • MediaLab Online [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/vijna-novi-vyklyky/> [Дата звернення 18 січня 2023].

ЗМІ може стати тригером, який спонукатиме до імітаційної поведінки. Тому радять журналістам, аби ті, пишучи про суїцид, не нормалізували його, спрощуючи мотиви вчинку, не романтизували, не робили сенсації. У час війни, окрім теми суїциду, ще є теми насильства, знущань, полону, смерті, руйнувань та каліцтва, тема втрати. Натомість у час втоми від війни та втоми від емпатії респонденти очікують від ЗМІ ресурсних повідомлень, котрі б надихали далі жити і давали надію. Аналогічно до роману Віктора Франкла «Людина в пошуках сенсу» медіа у час війни можуть подавати чутливий контент про людей, які вижили, які змогли подолати зневіру та депресію, відшукати своїх рідних, пройти реабілітацію і спробувати жити повноцінним життям.

Розповідати про пережиту травму – варто для блага аудиторії. Щоб матеріал мав емоційне забарвлення та викликав у читачів емпатію, цього ефекту можна досягти через позитивне, а не через негативне емоційне навантаження. Саме тому важливо ставити співрозмовникам такі питання: що допомогло їм вижити? Хто їх підтримував?

Пишучи про людей, які пережили травму війни, головне – не нашкодити їм, не зробити їм ще гірше. Україна як незалежна держава, до 2014 року, не мала досвіду війни. Ми орієнтувались на напрацювання наших закордонних колег і власну інтуїцію. Американський морський піхотинець Том Бренон запропонував низку стандартів для інтерв'ю з людьми, які пережили травму, журналістка Кармен Нобель адаптувала ці стандарти у короткий перелік¹³. Автори цього переліку з 10 пунктів радять забути про вислів «я вас розумію» і про обізнаність з темою, адже історії унікальні і важко збагнути, як саме пережила травматичний досвід конкретна людина. У таких інтерв'ю особистість завжди важливіша, ніж сама подія, цікаво, як жив наш герой до травми, і навіть, як житиме після неї. Стежачи за коректністю своєї мови, не називаючи інтерв'ююваних «жертвами» (радше людиною, яка зазнала травматичного досвіду, врятувалася, не полонений – а звільнений), варто обережно ставитись до питання «чому?», щоб не поглибити почуття провини і сорому і не перекласти відповідальність на того, хто перед вами. Тому найкращий спосіб інтерв'ювати — активно й без осуду слухати. І бути готовим, що співрозмовник не захоче розповідати про подробиці чи смакувати певними фактами. Журналіст відповідальний за те, щоб не поглибити травму героя і не скомпрометувати його у спільноті. А для цього представникам ЗМІ, що працюють з чутливим контентом, варто мати хоча б мінімальні знання про наслідки травм, розуміти зміст тих чи інших визначень та знати, як їх застосовувати.

У сенситивному інтерв'ю важко передбачити, які саме деталі стануть найемоційнішим компонентом і чи не вдасться гість до розлогих спогадів, а перебувати та повертати його до основної теми дуже часто означає спонукати його переживати травму заново.

Тому повага, делікатність, відповідальність і людяність – це ті критерії, які допоможуть журналістам встановити правильний вектор розмови з людиною і допоможуть суспільству на основі таких історій пережити «колективну травму війни».

¹³ Nobel, C. (2018), «10 rules for interviewing and writing about trauma survivors» [онлайн]. *The Journalist's Resource*. URL: <https://journalistsresource.org/politics-and-government/10-rules-interviewing-trauma-survivors/> [Дата звернення 18 січня 2023].

Результати і перспективи подальших досліджень обговорення.

Війни і кризи, спричинені ними, поглиблюватимуть проблему вразливості суспільства і колективної травми як наслідок цієї вразливості. Продуктивний спосіб осмислювати такий травматичний досвід – вербалізувати його у формі інтерв'ю. Сенситивне інтерв'ю є інструментом цього процесу, вивчення і осмислення такого різновиду жанру інтерв'ю дає відповіді на питання: «як працювати в умовах стресу та робити якісну журналістику під час воєнного стану?», «як правильно інтерв'ювати потерпілих від війни і не нехтувати професійною етикою?», «як журналісту подбати про свою безпеку та відновитись після сенситивного інтерв'ю?».

Висновки. Дослідивши тему, можемо дійти висновку, що чутливий контент і надалі переважатиме в українських ЗМІ. Документування повномасштабної війни Росії з Україною відбувається через свідчення тих, хто перебував в полоні, зазнав насильства, був свідком руйнувань, рятувався від війни чи втрачав рідних. Події, що тривають в країні, журналісти фіксують крізь призму людських долі. Чутливий контент увиразнює картину війни, а журналісти, що з ним працюють, отримують можливість набувати нового досвіду в інтерв'юванні людей, які пережили травму. Журналістикознавці уже фіксують тенденції, коли усталені правила роботи з інтерв'ю доводиться урізноманітнювати заради людини, за допомогою якої суспільство зможе осмислити колективну травму війни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Беца, О. (2021), «Тримай хустинку» [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/trymaj-khustynku/> [Дата звернення 18 січня 2023].
2. Бойд, Е. (2007), «Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин», перекл. з англ. О. Колот, Київська типографія, Київ.
3. Голуб, М. (2022), «Журналісти на війні: нові виклики» • *MediaLab Online* [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/vijna-novi-vyklyky/> [Дата звернення 18 січня 2023].
4. Мороз, М. (2022), «Якщо журналісти не зроблять свою роботу на війні, історію писатимуть злочинці – військова журналістка Ніна Йельмгрен» – Академія викладачів журналістики [онлайн]. *Академія викладачів журналістики*. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/yakshcho-zhurnalisty-ne-zrobliat-svoiu-robotu-na-viyeni-istoriiu-pysatymut-zlochynsi-viyskova-zhurnalistka-nina-yelmhren/> [Дата звернення 18 січня 2023].
5. Расулова, О. (2021), «Чужі і спільні травми» • *MediaLab Online* [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/chuzhi-i-spilni/> [Дата звернення 18 січня 2023].
6. Рендол, Д. (2007), «Універсальний журналіст», перекл. з англ. Марина Марченко, Київська типографія, Київ.
7. Сєдих, А. (2020), «Як розповідати про трагічні історичні події» • *MediaLab Online* [онлайн]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/pro-istorychni-podii/> [Дата звернення 18 січня 2023].
8. Шестакова, Ю. (2022), «YouTube під час війни: що змінилося» – Академія викладачів журналістики [онлайн]. *Академія викладачів журналістики*. URL: <https://>

- www.jta.com.ua/knowledge-base/youtube-pid-chas-viyny-shcho-zminylosia/ [Дата звернення 17 січня 2023].
9. Nobel, C. (2018), «10 rules for interviewing and writing about trauma survivors» [онлайн]. *The Journalist's Resource*. URL: <https://journalistsresource.org/politics-and-government/10-rules-interviewing-trauma-survivors/> [Дата звернення 18 січня 2023].
10. Ukraier. «Голодомор». [онлайн], (без дати). *Ukraier*. URL: <https://ukrainer.net/thread/holodomor/> [Дата звернення 17 січня 2023].

REFERENCES

1. Betsa, O. (2021), «Trymai khustynku» [online]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/trymaj-khustynku/> [Viewed 18 January 2023].
2. Boid, E. (2007), «Efirna zhurnalistyka. Tekhnologii vyrobnytstva efirnykh novyn». transl. from engl. by O. Kolot, Kyivska typohrafiia, Kyiv.
3. Holub, M. (2022), «Zhurnalisty na viini: novi vyklyky» • MediaLab Online [online]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/vijna-novi-vyklyky/> [Viewed 18 January 2023].
4. Moroz, M. (2022), «Yakshcho zhurnalisty ne zrobliat svoiu robotu na viini, istoriiu pysatymut zlochyntsi – viiskova zhurnalistka Nina Yelmhren» – Akademiia vykladachiv zhurnalistyky [online]. *Akademiia vykladachiv zhurnalistyky*. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/yakshcho-zhurnalisty-ne-zrobliat-svoiu-robotu-na-viyni-istoriiu-pysatymut-zlochyntsi-viiskova-zhurnalistka-nina-yelmhren/> [Viewed 18 January 2023].
5. Nobel, C. (2018), «10 rules for interviewing and writing about trauma survivors» [online]. *The Journalist's Resource*. URL: <https://journalistsresource.org/politics-and-government/10-rules-interviewing-trauma-survivors/> [Viewed 18 January 2023].
6. Rasulova, O. (2021), «Chuzhi i spilni travmy». MediaLab Online [online]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/chuzhi-i-spilni/> [Viewed 18 January 2023].
7. Rendol, D. (2007), «Universalnyi zhurnalist», transl. from engl. by Maryna Marchenko. Kyivska typohrafiia, Kyiv.
8. Shestakova, Yu. (2022), «YouTube pid chas viiny: shcho zminylosia» – Akademiia vykladachiv zhurnalistyky [online]. *Akademiia vykladachiv zhurnalistyky*. URL: <https://www.jta.com.ua/knowledge-base/youtube-pid-chas-viyny-shcho-zminylosia/> [Viewed 17 January 2023].
9. Siedykh, A. (2020), «Yak rozpovidaty pro trahichni istorychni podii» • MediaLab Online [online]. *MediaLab Online*. URL: <https://medialab.online/news/pro-istorychni-podii/> [Viewed 18 January 2023].
10. Ukrainer. «Holodomor» [online], (no date). *Ukrainer*. URL: <https://ukrainer.net/thread/holodomor/> [Viewed 17 January 2023].

A SENSITIVE INTERVIEW: EXPERIENCING THE COLLECTIVE TRAUMA

Paraskoviya Dvorianyn

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chupryny Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: Paraskoviya.Dvoryanyn@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7858-3563>*

The article analyzes the process of preparation and features of conducting interviews with persons who have faced traumatic experiences in war conditions. A comparative analysis of the typical interview and sensitive interview is presented, which allows journalists to comply with all requirements that would not harm interviewees and preserve the balance in the journalist-guest-audience triad. The essence of the new terminology that began to be used in Ukraine during the full-scale war – «journalism of trauma» and «collective trauma» – is revealed. Emphasis is put on society's ability to experience and make sense of collective trauma through the stories of individuals told in sensitive interviews.

Sensitive content is significant during the war, because through human stories and personal testimonies, the world gets an idea of horrors, so one can feel the fullness of this tragic stage in the country's history. Russia's war against Ukraine significantly changed the working conditions of journalists, because the need to cover tragic events (murders, rapes, shelling, destruction) forced media representatives to study new rules of communication. Sensitive interviews require more thorough preparation, often even contradicting the established rules that editorial offices have used for years. Reliving the trauma and strong emotions during such interviews can help society form a new experience if the interview is conducted properly, or retraumatize if the journalist has neglected important rules. Ukrainian interviewers gain this unique practice for world journalism every day, which makes scientific research relevant and necessary.

Key words: interview; empathy; collective trauma; sensitive content; standards of journalistic creativity; war journalism.